

DEN NORSKE
FRIMURERORDEN

Forskningslogen
Niels Treschow

Forskningssymposiet 2011
17. September 2011

William Hogarth -

*frimurer, kunstner, samfunnskritiker og
medstifter av det første hjelpehem i London*

William Hogarth –
frimurer, kunstner, samfunnskritiker og medstifter av det første hjelpehem i London

William Hogarth -

frimurer, kunstner, samfunnskritiker og medstifter av det første hjelpehem i London

Innledning

Kjære alle sammen.

Jeg vil gjerne ta dere med på en liten tidsreise. Vi skal tilbake til perioden 1724 til 1741. Dette er tiden da London er på sitt mest barokke. I bakgrunnen hører dere noe toner fra Händels Messias. De steder i London vi skal spasere gjennom strekker seg fra Charing Cross opp til Leicester Square, gjennom Covent Garden til Bloomsbury. Denne distansen tar det godt og vel 1 time å gå i dag. De historier jeg kort skal fortelle i dag kommer alle fra dette området.

Hvem var William Hogarth?

Et bilde kan si mer enn tusen ord sier et ordtak. Dette er helt riktig for William Hogarth. Vanligvis ser vi og studerer bilder. Hogarths bilder må leses.

William ble født i London 10. November 1697. Faren hans var lærer med latin som spesialie. Han forsøkte seg senere som innehaver av et kaffehus i St Johns gate. Her skulle alle snakke latin. Kaffehuset gikk så dårlig at faren ble satt i fengsel for sine pengeproblemer.

Barndommen var mager men den unge William lyktes i å få læreplass hos en gullsmed. Han ble lærling i gravørfaget. Her lærte han å gravere visittkort, forretningsdokumenter og annet som skulle trykkes. For å kunne gravere må William først lære å tegne. Våpenskjold med heraldiske symboler, portretter og skrift ble nøye innlært. Det var viktig å ha med mange detaljer.

William viste tidlig interesse for dagliglivet i på plassene og markedene i London. Han brukte derfor mye av sin tid til å lage skisser av folk og situasjoner han så.

I 1729 giftet han seg med Jane Thornhill, datter av kunstneren James Thornhill. Thornhill var parlamentsmedlem, sjefsmaler for Kongen, William III, og frimurer. Han var endog Ordførende Mester i logen Swan Tavern i Greenwich.

Resultater av Thornhills arbeid er lettest å se i kuppelen på St Pauls katedralen.

Hogarth døde i London 26. oktober 1764.

William Hogarth –
frimurer, kunstner, samfunnskritiker og stifter av det første hjelpehem i London

Frimurereen Hogarth

Det er få skriftlige kilder som sier noe om når Hogarth ble tatt opp om frimurer.

Omtalen hans venner har gitt ham er at ikke ble påvirket av sin svigerfar. Han hadde derimot venner som var medlemmer (blant andre hans kommende svoger). Han trengte i tillegg et nettverk for å kunne selge de trykk han lagde. Det som er dokumentert i biblioteket til UGLE er at han var medlem av en loge som het "Hand and Apple Tree". Denne logen holdt hus i Little Queen Street i bydelen Holborn. Hans medlemskap kom på plass en gang mellom 1725 og 1728.

Denne logen forsvant etter noen år og Hogarth flyttet over til Corner Stone Lodge. Denne gikk senere sammen med St George og finnes i dag som loge nummer 5 St George and Corner Stone Lodge. Videre ser vi at han i løpet av noen få år hadde avansert og innehadde embetet Steward ved en av de årlige fester i Storlogen. Etter ca 1745 er det ingen videre referater fra møter som nevner Hogarth.

Det som er fellestrekk for hele Hogarths karriere som kunstner og frimurer er at han gjengir situasjoner der han med stor tydelighet viser hva han mener er rett og galt. Det er få som er i tvil om hvilken side Hogarth står på. Han er i tillegg klar og tydelig på at en av de oppgaver vi har er å ta stilling for å hjelpe de som lider.

Videre forteller han tydelig hva han mener ikke er bra hos sine frimurerbrødre.

The Mystery of Masonry

I dette bildet fortelles en historie som her helt unik. Historien forteller egentlig om Philip, Hertugen av Wharton og noen av hans venner. Han var katolikk i et protestantisk England. Han gikk på bakgrunn av sine sympatier i tjeneste for spanskekongen og skulle bidra til at Gibraltar igjen skulle bli spansk. Ble beskyldt for landsforræderi og døde i landflyktighet.

Hans frimurerkarriere var også omstridt. Han var med i Kings Arms Lodge like ved St Pauls. På sankthans dag 1722 ble han valgt til Stormester i Storlogen (opprettet i 1717) og han tok sin gode venn Dr Desaguliers som sin nestkommanderende og presten James Anderson som storvokter. Anderson var mannen som senere skrev de første lover for logen (Andersons Constitutions). Året etter ved valget av ny Stormester forsøkte han å endre reglene for valget og gikk derfor ut uten ære.

Wharton startet derfor sin egen frimurerorden – The ancient order of Gormogons.

Bildet her viser et frimureropptog med Wharton som leder for sin egen Orden – Gormagons – som etter sigende skulle komme fra Kina og være flere tusen år gammel.

William Hogarth –
 frimurer, kunstner, samfunnskritiker og medstifter av det første hjelpehjem i London

Bildet kan tolkes til å være som et opptog beskrevet i Don Quijote. På bildet finner vi karakterer som den første Keiser i Kina i Whartons skikkelse, Confucius som Chevalier Ramsey, James Anderson med hodet i stigen og Dr Desaguliers som Sanco Panza.

Den sovende forsamling

Dette bildet er ganske anonymt. Symbolikken er likevel ganske tydelig. Presten leser fra Matteus evangelium kapitel 11, vers 28: "Kom til meg, alle dere som strever og bærer tunge byrder, og jeg vil gi dere hvile"

William Hogarth –
frimurer, kunstner, samfunnskritiker og stifter av det første hjelpehem i London

I følge Hogarths egne notater er det Dr John Theophilus Desaguliers (som var stormester i 1720) som står på talerstolen. Alle de andre i bildet viser tydelig at hviler og er ikke interessert i “presten”.

Natt

Bildet *natt*, fra serien de fire tider på døgnet, er det i frimurerkretser det mest kjente bilde.

Dette bildet er pakket med symboler og historier. Vi ser derfor flere parallelle historier her.

Før vi går inn i bildet må vi finne ut hvor dette er. Skiltet til gjestehuset sier at dette er Rummer and Grape Tavern. Dette skal være en av de fire opprinnelige logene som var med å stifte United Grand Lodge i 1717. Denne hadde adresse i Westminster ikke langt fra der Downing Street er nå. Ser vi imidlertid på statuen i bakgrunnen så er det Kong Charles I.

Det skulle derfor bety at dette er en gammel gate som heter Harthorn Lane. I følge gamle dommer fra Courts of Justice lå det et vertshus her som het The Rummer Tavern. Vi ser derfor opp gaten mot det som i dag er Trafalgar Square i retning mot Charing Cross. I samme gate lå det et annet vertshus som het Earl of Cardigan. Det finnes nedtegnelser som bekrefter at begge disse steder hadde logemøter i perioden 1728 til 1742. Videre fortelles det at Union French Lodge møtte her i mange år etter dette.

Så til det som hender i bildet:

William Hogarth –
frimurer, kunstner, samfunnskritiker og medstifter av det første hjelpehjem i London

- På barbererens skilt er det hengt opp eikeløv. På trekanthattene finner vi også eikeløv. Disse hattens skulle tyde på at det er frimurere under dem. Dette sier at dagen er 29. Mai. Dette er den dagen England feiret at kong Charles II kom tilbake på tronen i 1660. Videre ser vi alle lysene som er satt opp i vinduet til feiringen. Lengst bak i bildet ser vi at røyken stiger opp. Ofte på disse festdagene ble det sent opp fyrverkeri og det var ikke sjelden at hus tok fyr.
- Skiltet er spennende fordi det viser en person som får trukket en tann. Her har vi altså en barberer som tar håret, tennene og driver årelating. Han er dermed både frisør og kirurg.
- I forgrunnen ser vi 2 frimurere. Det ser ut som de har vært i festlig lag og mannen til høyre har en Ordførende Mesters prydelse. Det sies at dette er Sir Thomas de Veil. Han var mest kjent for å stenge etablissementer som solgte ulovlig gin. Fra andre etasje kastes det ut innholdet i en nattpotte. Dette har en dobbelt menig siden de Veil ved en anledning skulle smake på gin og ta det som bevis. Noen hadde i stedet fylt urin på krukken. Hogarth mener tydeligvis at han selv tok for seg av varene. De Veil og Hogarth var ved flere anledninger i trottene på hverandre. De hadde ved flere ganger røket sammen i logemøte som ble holdt i the Vine Tavern. På bildet blir de Veil støttet av logens store Tyler, som her skal være Andrew Montgomery.
- På den andre siden av bildet ser vi The Salisbury Coach som har kjørt over et bål i veien og strandet. Dette er på nytt et spark fra Hogarth over en av de noble herrer som i sin rus gjerne kjørte vogner over styr og lot passasjerer i stikken. Her ser vi at passasjerene venter på hjelp av to frimurere.
- Vi ser i bakgrunnen en vogn med møbler og det skulle stemme godt med tiden. Var du ikke ajour med betalingen din ble du kastet ut til 1. juni.

Lord Lovat

Hogarth lagde et portrett av Simon Fraser, Lord Lovat i 1745/46. Dette var rett før Lovat ble tatt fra fengselet Tower til skafottet Tower Hill for å «miste» hodet.

Lovat var Jakobiner og hadde nære forbindelser til Frankrike og Tyskland. Trykket med portrettet av Lovat solgte meget godt. Han hadde en stor tilhengerskare i frimureriet. Han er spesielt kjent for sin forbindelse med Ordenen på det europeiske fastland som jobbet under Stricte Observance.

Lord Lovat ble tatt livet av på Tower Hill 9. April 1747 for høyforræderi.

William Hogarth –
frimurer, kunstner, samfunnskritiker og stifter av det første hjelpehjem i London

A Harlots Progress

A Harlots Progress – på norsk; en sjøges utvikling – hører til et av hovedverkene i kategorien “Moderne moral”. Bildeserien som opprinnelig var 6 malerier viser utviklingen for en meget ung dame som kommer til London for å søke jobb.

Her skal jeg bare vise 3 av bildene

1. Moll Hackabout har akkurat kommet til byen. Vognen har stoppet foran vertshuset Bell Inn i Cheapside. Hun er frisk, blomstrende og uskyldig jente som ønsker å søke jobb som sømmerske eller kanskje hushjelp. Her blir hun ønsket velkommen av fremmed kvinne, Bordellmammaen Needham som vurderer om hun er egnet i hennes forretning. Eieren, Oberst Charteris står i inngangen og sender ønskende blick mot Moll. Legg også merke til hesten og den geistlige budbringer. Hesten velter en stabel kurver og den geistlige har en tydelig melding: Hogarth sier allerede her i introduksjonen at det ikke kan gå bra. Til historien hører at Mor Needham ble dømt til 7 dager i gapestokken. Dette døde hun av. Oberst Charteris ble dømt til halshugging for de han hadde lokket unge damer til utuktig levnet og tjent penger på det.

2. Bilde en gav oss inntrykk av at Moll ble kapret av Mor Needham. Her i bilde to er Moll blitt husfrue til en rik og mektig forretningsmann i et overdådig hus. Hun har blitt overrasket av husets herre i det hun selv har besøk av en ekstra elsker. Hun forsøker å avlede oppmerksomheten ved å sparke i bordet slik at hushjelpen skal få elskeren ut. Historien fortelle videre at din lille boyen kommer med en tekanne og at Moll blir straffet med at han heller kokende vann på henne. Dette blir dermed avslutningen på det gode liv. Før vi går til siste bilde utvikler dette seg til at Moll blir kastet ut, blir en vanlig prostituert, havner i fengsel og blir svært syk og dør. I alle bildene ser vi at Hogarth maler inn små sorte flekker i ansiktene til karakterene. Med dette viser han at de alle er syke av syfilis.

William Hogarth –
 frimurer, kunstner, samfunnskritiker og medstifter av det første hjelpehjem i London

3. På dette bildet som er det sjette i serien, ser vi de sørgende som skal følge Moll til graven. Presten stirrer tomt ut i luften som om han sier at veien fra uskyld til forfall er kort. Molls kollegaer er fremdeles der for å selge sine tjenester. Her kommer også et av de viktigste symboler inn i bildet. Det sitter en forlatt gutt på gulvet og symbolet med det tomme matfatet forteller at noen må hjelpe.

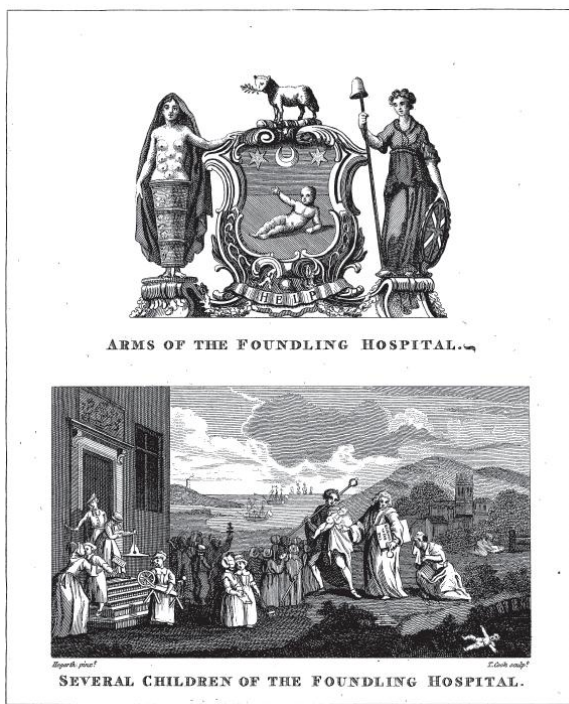

Denne serien med malerier ble første gang vist sammen ved en konsert og festaften i The Foundling Hospital. Foundling oversetter vi her best med hittebarn. Hogarth skriver i sine "anecdotes" at det i London hver dag ble funnet mer enn 20 døde småbarn. Disse var forlatt av sine foreldre fordi enten selv var døde, var offer for prostitusjon eller var ødelagt av gin. Hogarth har laget et stort antall bilder som viser dette.

William Hogarth –
frimurer, kunstner, samfunnskritiker og stifter av det første hjelpehjem i London

Foundling Hospital

Arbeidet med Foundling Hospital ble startet opp i 1739 og fikk godkjenning med et brev fra kongen, George II. Den gamle skipskapteinen (og frimurer) Thomas Coram tok initiativ til dette. Han overbeviste kongen og inviterte med viktige støttespillere. Det viktige for Coram var at etterlatte barn etter soldater, etterprostituerte og de som var blitt borte i pest måtte få hjelp.

Dette barnehjemmet var derfor det første i sitt slag.

Frimurere som støttespillere for Foundling Hospital

For å sikre inntekter til å drive barnehjemmet tok Coram med seg venner fra forretningsliv, kulturliv og fra frimureriet. William Hogarth ble første Director of the Board. En rekke trykk ble laget spesielt for barnehjemmet og solgt til inntekt for det.

En annen frimurer som var støttespiller var komponisten Händel. Han laget flere komposisjoner spesielt til barnehjemmet. Ved en av de første "charity" konserter noensinne ble en spesiell versjon av Messias oppført og denne gang arrangert for guttekor. Flere hymner ble dedikert spesielt til barnehjemmet.

Støttespillerne, der mange var frimurere, abonnerte på et antall senger og fikk kvittering for at de hadde betalt sin andel til hjelpearbeidet.

Jeg synes det er artig å ta frem dette siden vi tidligere i år hadde et foredrag om Barnehjemmet på Orkerød som var tuftet på gaver og arbeid fra frimurerorkesteret.

William Hogarth –
frimurer, kunstner, samfunnskritiker og medstifter av det første hjelpehem i London

Sluttord

De av dere som ønsker å oppleve stikk, malerier og steder som jeg har beskrevet her kan besøke:

- Leicester Square der bysten til Hogarth står
- National Gallery på Trafalgar Square
- Covent Garden for å finne autentiske ”taverns” og bygninger hvor det ble holdt logemøter på 1800-tallet. Helt autentisk er The Bell (1670) i Fleet Street og Old Cheshire Cheese Inn (1669) i Wine Office Court
- The Foundling Museum for å se kunstsamlingen fra det opprinnelige barnehjemmet i Bloomsbury
- Thomas Coram Foundation ved Russel Square for å se hvordan the Foundling Foundation drives i dag

Denne delen av London har fremdeles noe av tidsånden fra tidlig 1800 tall.

Kilder

Jeg har hentet bakgrunnsinformasjonen fra:

- Thomas Clerk: Works of Hogarth – Volume I, London 1812
- Anecdotes of William Hogarth, London 1813
- JH Tatch: Artikkel I The Builder, Mars 1923
- Tusler: William Hogarth - Original etchings and engravings 1793 – 1802
- Sala: William Hogarth: Painter, Engraver and Philosopher, London 1856
- Tate Gallery London, Utstilling 2007
- The Foundling Museum, Permanent utstilling
- The National Gallery, Permanent utstilling
- The Museum and Library of UGLE, permanent utstilling
- Yasha Beresiner; Foredrag og artikkel UGLE og MQ Magazine Issue 7, 10/2003
- Wikipedia Commons: Bilder, September 2011